

Cum a creat CNSAS un „caz Sorin Antohi”. Hărțuirea morală a intelectualului ieșean¹

**(How CNSAS created a "Sorin Antohi case".
Moral harassment of the intellectual from Iasi)**

Gabriel ANDREESCU

Abstract

The study analyzes the impact of the practices of the National Council for the Study of the Securitate Archives (CNSAS) on the people whose collaboration with the political Securitate was pronounced, with reference to Sorin Antohi. The paper continues the "assault on reputation" paradigm, previously explored in the "Silviu Rogobete case", concerning situations in which the subject of honor dominates the subject of collaborationism. I point out the following: Sorin Antohi's relationship with the communist authorities was one of adversity, not of collaboration; CNSAS showed an obsessive intention to support Antohi's collaboration with the Securitate; the Council's procedures violated several principles of law (good faith, the right to dignity, the right to a fair trial) and are in the nature of moral harassment.

Keywords: *communism, the Iassy Group, betrayal, Security*

Studiul analizează impactul practicilor Consiliului Național pentru Studiul Arhivelor Securității (CNSAS) asupra persoanelor despre a căror colaborare cu Securitatea politică s-a pronunțat, cu referire la Sorin Antohi. Lucrarea continuă paradigma „asaltului asupra reputației” explorată anterior în „cazul Silviu Rogobete”, privitoare la situațiile în care subiectul onoarei domină subiectul colaboraționalismului². Arăt următoarele: relația lui Sorin Antohi cu autoritățile comuniste a fost una de adversitate, nu de conlucrare; CNSAS a arătat o intenție obsesivă de susținere a colaborării lui Antohi cu Securitatea; procedurile Consiliului au încălcat în ce-l privește mai multe principii de drept (buna credință, dreptul la demnitate, dreptul la un proces corect) și au natura unei hărțuiri morale.

SorinAntohi: adversitatea consecventă și costisitoare a tânărului intelectual

Biografia politică a lui Sorin Antohi este intim legată de comunitatea acelor intelectuali ieșeni care va fi numită, peste timp, Grupul de la Iași. Nu există o monografie dedicată Grupului, iat foștii săi membri au publicat foarte puțin pe această temă³. Cea mai importantă contribuție

¹ Prezentul studiu a fost publicat sub același titlu în *Noua Revistă de Drepturile Omului*, Nr. 1/2024, Vol. 20, pp. 67-88, disponibil la https://www.revistadrepturileomului.ro/assets/docs/2024_1/NRDO%202024_1_andreescu.pdf.

² Gabriel Andreescu, „Cazul Silviu Rogobete. Despre dreptul la reputație în practica Colegiului CNSAS”, *Noua Revistă de Drepturile Omului* nr. 4, 2023, pp. 43-56 -

https://www.revistadrepturileomului.ro/assets/docs/2023_4/NRDO_2023_4_andreescu.pdf. Toate linkurile la care face trimitere acest studiu erau accesibile la data finalizării manuscrisului, 10 martie 2024.

³ Vezi totuși Sorin Bocancea (coord.), *De la presa studentescă în comunism la presa postcomunistă*, Institutul European, Iași, 2014; Sorin Bocancea și Doru Tompea, *Două decenii de comunism în Iașul universitar*, Institutul European, Iași, 2015; Sorin Bocancea și Doru Tompea, *Două decenii de comunism în Iașul universitar. Presa studentescă*, Institutul European, Iași, 2019; Andrei Muraru, „Retorica dosarelor. Documente disparate și memorii individuale privind «Grupul de la Iași». O incursiune neexhaustivă în arhiva poliției politice”, în Anneli Ute Gabanyi, Alexandru Muraru, Andrei Muraru, Daniel Șandru (coord.), *Revoluția din 1989. Învinși și învingători*

este cartea lui Luca Pițu, *Documentele antume ale "Grupului din Iași"*, practic ininteligibilă (inclusiv pentru cei mai mulți dintre cei care au trăit atunci la Iași, chiar în mediul academic și publicistic), din cauza stilului care l-a consacrat pe autor: voit obscur, încifrat, saturat de aluzii livrești și existențiale aproape opace⁴. Dar cartea are meritul de a aduna și de a comenta – fie și în acest mod – majoritatea documentelor predate lui Sorin Antohi în 2007 de CNSAS. Antohi a fotocopiat seturi de documente individuale pentru toți cei menționați în documente și le-a trimis fiecăruia, împreună cu materialele care-i priveau pe toți ca grup. Sorin Antohi și Luca Pițu și-au coroborat impresiile, informațiile și intuițiile, le-au confruntat cu documentele Securității și au stabilit o listă a informatorilor care au scris cu zel și lux de amănunte, uneori folosindu-se de ce aflaseră chiar de la cei pe care-i turnau (de pildă, sensurile și semnificațiile citatelor, aluziilor, diverselor formule ermetice, precum și identitatea unor autori interziși citați de ei cu alte nume sau identitatea unor figuri istorice – Stalin, de pildă – strecurați cu alte titulaturi în notele de subsol etc.)⁵.

Aceste elemente sunt relevante întrucât ele demonstrează simplitatea recunoașterii de către CNSAS a informatorilor din interiorul sau din apropierea Grupului de la Iași care transmiteau note de natura poliției politice despre membrii Grupului. Și rapoartele, și planurile de măsuri și notele de sinteză ale Securității constituie și ele o resursă prețioasă. Deși conțin numeroase erori factuale care pot fi identificate și corectate chiar pe baza confruntării între diverse documente ale aceleiași instituții, materialele elaborate de către ofițerii de securitate fac portretele micii comunități de intelectuali până la detaliu. Este un aspect important pentru a înțelege mistificarea „cazului Sorin Antohi”. Câteva mostre ale acurateții unor documente de arhivă pot demonstra susținerea anterioară.

Despre Luca Pițu aflăm, dintr-un raport, că „În urma discuțiilor purtate a reieșit că numitul nu acceptă sub nicio formă colaborarea cu organele de securitate, exceptând calea oficială de natura unor declarații de martor sau alte acte de acest fel” și a mai afirmat „că nu concepe să devină un «ignobil» informator”⁶. Despre alți membri ai Grupului de la Iași: „Întâlnirile acestora [Antonesei Liviu, Gherghel Valeriu, Pițu Luca, Petru Ioan, Pîrvu Sorin, Nichita Danilov] la care participă și alți tineri al căror nume este necunoscut, au loc în locuința lui Antonesei Liviu, unde se ascultă și comentează pe marginea emisiunilor secției române a postului de radio «Europa Liberă». De asemenea, se citesc toate materialele obținute, prin canale ilegale, din exterior, prin intermediul lui Luca Pițu”⁷.

În sfârșit, notații referitoare la Sorin Antohi: „La sfârșitul anului 1982, Sorin Antohi împreună cu ceilalți membri ai grupului amintit au hotărât scrierea romanului *Brazde peste haturi* în care s-au pronunțat împotriva măsurilor luate de către partid în agricultură. Fiind apreciat de unii factori de răspundere, având și unele calități intelectuale deosebite, a fost numit redactor șef la revistei *Dialog* și în această calitate a participat la întâlnirea de la Buzău a tinerilor scriitori unde a fost inițiatorul citirii romanului *Brazde peste haturi* în fața tuturor participanților.

(2020); Sorin Antohi, „După patruzeci de ani. O evocare a presei studentești ieșene”, *Observator cultural*, 1160, 31 mai 2023.

⁴ Luca Pițu, *Documentele antume ale "Grupului din Iași"*, Opera Magna, Iași, mai multe ediții cu unele diferențe și adăugiri, 2010, ed. a treia 2012.

⁵ Interviu cu Sorin Antohi, 23 martie 2024.

⁶ Arhiva CNSAS, Dosar I 146674, Vol. 1 - Raport din 22.03.1977 privind modul cum a decurs contactarea candidatului la recrutare Pițu Luca (f. 31).

⁷ Arhiva CNSAS, Dosar I 146674, Vol. 3, privind Pițu Luca, Nota din 12 ianuarie 1981 (f. 10).

Cu prilejul unor discuții, în diferite împrejurări a făcut remarci negative la adresa președintelui țării”⁸.

Pe scurt: Antohi a fost urmărit din 1974, când i-au fost interceptate scrisori și apoi când a scos revista manuscrisă *Major*, concepută de el și realizată cu alți colegi, ajunsă să circule în fotocopii și să fie semnalată Securității, devenită cap de acuzare și instrument de presiune în vederea recrutării ca informator. Urmărirea a durat până în 1989, până în ultimele zile ale comunismului. Corespondența i-a fost interceptată, telefoanele ascultate, jurnalul de idei sustras temporar și citit de un informator, relațiile cu străini (mai ales cu lectorii de la Universitatea din Iași, dar și cu diverși cercetători) au fost monitorizate strict. În anul 1979, aflat în stagiul militar, a fost urmărit ca posibil spion britanic. În 1982, devenit redactor-șef al revistei *Dialog*, a contribuit decisiv la turnura sa radicală, apreciată de lumea intelectuală, lăudată ca atare la *Radio Europa Liberă*. În decembrie 1982, la Buzău, la o întâlnire a tinerilor scriitori, a reprodus imitând vocea lui Ceaușescu, pasaje citate din Gheorghiu-Dej, din romanul subversiv despre colectivizare, *Brazde peste haturi*⁹.

În luna mai 1983, Securitatea a făcut percheziții ample în casele membrilor Grupului de la Iași¹⁰. Sorin Antohi și Alexandru Călinescu au fost demși de la conducerea revistei *Dialog*. Au fost puși, individual, în discuția conducerii PCR din Universitate, sub conducerea secretarului cu Propaganda la nivel județean, Alecu Floareș, în două ședințe separate. Cazul tinerilor intelectuali ieșeni l-a alertat pe Ioan Petru Culianu, cumnatul lui Dan Petrescu, și a devenit astfel cunoscut și discutat la *Radio Europa Liberă*. Măsurile represive inițiate de Securitate s-au oprit la acest nivel.

În anul 1985, Sorin Antohi, propus de Adrian Marino pentru Bursa Herder, a fost împiedicat să ajungă la Viena. Nu a putut publica nicio carte, deși două fuseseră acceptate de edituri (Cartea Românească, Editura Științifică și Enciclopedică), iar el se bucura de notorietate¹¹. O vreme nu a avut drept de semnătură.

Cererile de deconspirare privitoare la Sorin Antohi. Începerea investigației, amânările

Începând cu toamna anului 2000, când CNSAS a făcut prima investigație amplă a colaborărilor cu Securitatea și a publicat rezultatele verificării candidaților la alegerile parlamentare și prezidențiale, subiectul eventualelor conivențe cu fosta instituție de presiune

⁸ Arhiva CNSAS, Dosar I 146674, Vol. 4, privind pe Petrescu Dan (f. 32). Nota este fără dată, însă din context rezultă că a fost întocmită în luna mai 1983.

⁹ Romanul a fost inițiat de Antohi, ceilalți coautori erau Luca Pițu și Dan Petrescu. A fost dactilografiat într-un singur exemplar, care trecea de la autor la autor până a fost reținut de Securitate, la George Pruteanu. Din el s-au păstrat mai multe capitole, reluate în volum de Luca Pițu, cu introducerea lui Sorin Antohi, probă indirectă, dar clară, că Luca Pițu, la lectura notei lui Antohi despre el, reluată în articolul-confesiune din 2006, apoi din nou la primirea în 2007 a documentelor, a înțeles exact ce făcuse Antohi.

¹⁰ Pentru a evoca evenimente petrecute cu 40 de ani în urmă, în contextele lor, pe 18 mai 2023 a avut loc la Iași o întâlnire co-organizată de Institutul pentru Investigarea Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, Universitatea „Petre Andrei” din Iași și Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, cu titlul: *Securitatea împotriva studenților. 40 de ani de la descinderea poliției politice comuniste în casele redactorilor revistelor studențești ieșene*.

¹¹ Luca Pițu scrie în cartea amintită, ed. 2012, p. 60: „Ele [documentele Securității] îmi reconfirmă locul pe care îl ocupam (atunci, nu acum), ca mai vârstnic, de *primus inter pares*, în două troici. În una opinistă, rivalizam cu Liviu Antonesei și Valeriu Gherghel; în cealaltă, dialoghistă, emulam cu Dan Petrescu și Sorin Antohi”.

politică a devenit un subiect de prim interes public¹². Acesta a fost contextul în care Grupul pentru Dialog Social (GDS) s-a adresat CNSAS în anul 2002 solicitând verificarea membrilor săi – între care, Sorin Antohi¹³. Conform Legii 187/1999, art. 2, lit. ș), cererea GDS putea viza președintele, vicepreședintele și alți membri ai organelor sale de conducere. Sorin Antohi nu făcea parte din conducerea GDS. El nu ocupa alte poziții publice ori private care să permită investigarea sa de către CNSAS. Colegiul CNSAS nu a răspuns solicitării timp de trei ani. I-a dat curs în anul 2006, deși în ceea ce privește deconspirarea unei persoane precum Antohi, schimbarea de legislație nu adusese nimic nou.

La 13 iulie 2006, Asociația Civic Media, prin porta-vocea acestei organizații, Victor Roncea, a cerut CNSAS să i „se pună la dispoziție date privind persoanele publice *enumerated mai jos* [subl.m.] și colaborările lor de tip poliție politică sau poliție a gândirii întreținute cu fostul Departament al Securității Statului sau [...] cu alte servicii de informații străine, din fostul spațiu comunist, și nu numai”¹⁴. Pe lista lungă, de mai multe pagini, se afla și numele lui Sorin Antohi. În paralel, Victor Roncea a lansat o largă campanie de presă acuzându-i de colaboraționism pe Sorin Antohi, pe membrii Comisiei Prezidențiale pentru Studiul Dictaturii Comuniste din România, ai Grupului pentru Dialog Social¹⁵.

Sorin Antohi nu era singurul pe lista celor mai vizate persoane ale campaniilor lui Roncea. Ziaristul răspândea acuzații de colaboraționism mai ales la adresa personalităților implicate civic și cu agendă anticomunistă, vechii adversari ai Securității – precum, între ei, devenit și el, „un caz”, Mihnea Berindei. Manipulările – citări trunchiate, schimbare de cuvinte, afirmații inventate – erau probe indiscutabile ale relei credinței¹⁶. Simultan, Victor Roncea făcea servicii foștilor agenți de securitate și manipula informații în scopul disculpării instituției de represiune. Numindu-l pe șeful de altădată al Departamentului Securității Statului, Iulian Vlad, „simplu soldat al României”, el a cerut autorităților să-i „facă dreptate” celui pe care, pentru deciziile sale, îl putem considera – de-ar fi doar cazul Gheorghe Ursu –, „marele criminal”¹⁷. A promovat activitatea publicistică a generalului Aurel Rogoian; a însoțit, dând asistență jurnalistică, echipa de foști conducători ai Securității și membri ai Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și Retrageră din SRI (Securitate) în vizitele lor prin Transilvania, la sfârșitul anului 2011¹⁸.

¹² Vezi Gabriel Andreescu, „Legea 187/1999 și primul an de activitate a Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității”, *Revista Română de Drepturile Omului* nr. 20, 2001, pp. 36-56.

¹³ Cererea a fost trimisă la data de 24 aprilie 2002, în urma unei hotărâri a Adunării Generale. Solicitarea putea avea legătură cu dezbaterile pe acest subiect din interiorul GDS (vezi Gabriel Andreescu, *Doctrina internațională a tratării trecutului comunist. Culegere și comentarii*, C.H. Beck, București, 2016, pp. 347-353).

¹⁴ Dosarul nr. 4785/2014, Completul 19 fond.

¹⁵ A întărit presiunea trimițând scrisori, în același sens, Președintelui, Primului-ministru și Parchetului General (Gabriela Antoniu, „Roncea dezvaluie – «Agenți în comisia de la Cotroceni»”, 11 septembrie 2006 – <https://jurnalul.ro/stiri/politica/roncea-dezvaluie-agenti-in-comisia-de-la-cotroceni-12594.html>). A repetat în luna septembrie 2006 solicitarea de a fi deconspirați membrii Comisiilor pentru cercetarea comunismului și ai Colegiului CNSAS (Civic Media, „Comisiile pentru cercetarea comunismului și Colegiul CNSAS, cu dosarele pe masa” - <https://www.civicmedia.ro/comisiile-pentru-cercetarea-comunismului-si-colegiul-cnsas-cu-dosarele-pe-masa/>).

¹⁶ La o lună de zile de la moartea ziaristului exilat Victor Frunză (iulie 2007), autorul unei faimoase cărți despre istoria comunismului în România pe când acesta era în viață, Victor Roncea a invocat o susținere „a lui Frunză” pe care acesta nu a pus-o pe hârtie niciodată: „recunoscutul agent al Securității Mihnea Berindei” (Gabriel Andreescu, „Cine este în spatele discreditării lui Mihnea Berindei?”, *Timpul*, 8 octombrie 2012). Vezi de asemenea Gabriel Andreescu, *Cărturari, opozații și documente. Manipularea Arhivei Securității*, Polirom, Iași, 2013, p. 174.

¹⁷ Gabriel Andreescu, „Cine este în spatele discreditării...”

¹⁸ Existau multe motive ca instituțiile să privească cu suspiciune campaniile lui Roncea. Ziaristul a susținut, falsificator, că Generalul Vlad „a demantelat dispozitivul de securitate organizat de DSS în jurul clădirii Comitetului

Cererea Asociației „Civic Media”/Victor Roncea a fost depusă la CNSAS în luna iulie 2006. Anterior, la 22 februarie 2006, Guvernul adoptase o Ordonanță de Urgență pentru modificarea și completarea Legii nr. 187/1999¹⁹. Articolul 2 a fost schimbat prin scoaterea din lista celor despre care se puteau cere informații asupra eventualei colaborări cu Securitatea a ierarhilor și a membrilor cultelor recunoscute prin lege. Nu se adăugau pe listă alte poziții relevante public care să legitimeze inițierea de către CNSAS a unei acțiuni de investigare a reclamatului trecut colaboraționist al lui Sorin Antohi.

„Civic Media”/Victor Roncea s-a referit insistent la necesitatea deconspirării „formatorilor de opinie”, puși sub umbrela sintagmei de „analist politic” care apare în OUG nr. 16/2006 la art. 2 lit. n. Sorin Antohi era implicat în dezbaterile culturale din țară, și chiar în acest caz, rar. A-l considera „analist politic” și „formator de opinie” în sensul unei legi având ca obiectiv deconspirarea Securității constituia un abuz. Antohi își dăduse demisia din Comisia Prezidențială pentru Studiul Dictaturii Comuniste în luna mai 2006. Fosta apartenență la Comisie nu era un argument pentru investigarea lui. El însuși făcuse public, pe 15 septembrie 2006, printr-un fel de scrisoare deschisă, a fi dat note informative Securității, și-și exprimase regretul. Confesiunea lui Antohi nu legitima CNSAS să inițieze cercetări²⁰. El nu ceruse implicarea Colegiului CNSAS în evaluarea acuzațiilor de colaboraționism care i se aduceau.

Totuși, CNSAS a dat curs cererilor. Venind în întâmpinarea campaniei „Civic Media”/Roncea, în lipsa unei baze legale clare, Colegiul CNSAS a părut a fi, încă o dată, în serviciul vechiului aparat al Securității. Implicarea duferiților angajați ai CNSAS în fenomenul „Dosariadei” ar trebui să facă cândva subiectul unei investigații a instituției²¹.

Relevant este și faptul că CNSAS nu a început cercetări asupra altor persoane de pe lista trimisă de „Civic Media”/Roncea, cu același statut, neafiate în categoriile celor 27 de puncte care defineau condițiile deconspirării. Detaliul este un argument în plus pentru a explica hărțuirea morală a lui Antohi drept actul de voință al Colegiului CNSAS de la acea vreme, act prelungit până în anul 2022²².

Evaluarea dosarelor lui Sorin Antohi de către CNSAS s-a desfășurat cu o lentoare care i-a creat omului de cultură o situație de vulnerabilitate. Suspiciunea care plana asupra naturii relației sale cu Securitatea, rezultând din faptul că se afla sub investigația CNSAS, a fost întărită prin prelungirea cercetărilor timp de opt ani. În intervalul de la anunțarea începerii investigațiilor (iunie 2006) până la adoptarea acțiunii în constatare (iunie 2014) Sorin Antohi nu a putut deschide nicio acțiune împotriva alegerii care proveneau din interiorul CNSAS.

Central – sediul puterii comuniste, pentru a permite masselor să se apropie de clădire și, apoi, să intre în incintă” (Victor Roncea, „Acum 6 ani a murit Generalul (r) Iulian Vlad, ultimul director al Departamentului Securității Statului”, *Active News*, <https://bit.ly/3VoyC1Y>). Victor Roncea a colaborat cu generalii (r.) de securitate Aurel Rogoian și Radu Theodoru, și cu istoricul membru PRM, Gheorghe Buzatu, pentru a prezenta Revoluția din decembrie 1989 drept „o crimă a sovieticilor” („A apărut! „MÂNA MOSCOVEI – Documentele crimei din decembrie 1989”, *Active News* - <https://bit.ly/3IC6sZU>).

¹⁹ Ordonanța de Urgență Guvernamentală nr. 16 din 22 februarie 2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea securității ca poliție politică.

²⁰ O persoană poate cere CNSAS să stabilească dacă, în perspectiva legii, ea a fost colaboratoare cu Securitatea ca poliție politică. CNSAS nu are obligația să răspundă însă, dacă intenționează să o facă, va găsi un argument în principiile generale care au motivat legislația deconspirării.

²¹ Pentru temele generale ale „Dosariadei”, fenomen prin care personalități culturale victime ale regimului comunist au fost transformate în țapi ispășitori ai fostului regim, vezi din nou Gabriel Andreescu, „Legea 187/1999 și primul an de activitate...”. Privind cazul referențial al lui Ștefan Aug. Doinaș, studiul: Andreescu, Gabriel, „Cum crează calomniile o ficțiune: cazul Ștefan Aug. Doinaș”, *Secolul 21*, nr. 4, 2022, pp. 235-281.

²² Sau până în anul 2023, când a fost emisă și transmisă motivarea deciziei definitive la procesul inițiat în anul 2014.

Nici cerințele generale de funcționare a instituțiilor, nici practica anterioară a CNSAS nu legitimau „strategia lătorii”. Din anul 2006, când Consiliul a inițiat investigațiile cerute de Asociația „Civic Media” și GDS, până la finalizarea notei de constatare a Direcției de Investigații (în continuare, și DirInv), la 11 mai 2009, au trecut circa trei ani. După această etapă, nota urma să fie evaluată de Direcția Juridică și dezbătută în Colegiu. A fost pusă în discuție în 20 de ședințe ale Colegiului CNSAS²³. După 5 ani, la data de 12 iunie 2014, Colegiul CNSAS a analizat Nota de constatare în cvorum de 9 membri. A aprobat, cu 5 voturi pentru, 4 voturi contra și opinia separată a profesorului Corneliu Turianu, sesizarea instanței cu acțiune în constatarea calității de colaborator al Securității. Opinia separată, clară, convingătoare, a lui Corneliu Turianu, ar fi putut opri la acel punct demersul Colegiului CNSAS²⁴. Documentul, obținut în instanță de Sorin Antohi, a fost trimis Curții de Apel București la 22 iulie 2014, sub semnatura Președintelui Dragoș Petrescu și contrasemnată de Directorul Direcției Juridice, Francesco A. Popescu.

Autolustrarea morală a lui Sorin Antohi

La 24 mai 2006, Sorin Antohi a anunțat președintele Comisiei Prezidențiale pentru Studiul Dictaturii Comuniste, Vladimir Tismăneanu, că își dă demisia din Comisie, pe care acesta a acceptat-o²⁵. Prin același gest, Antohi a părăsit Grupul pentru Dialog Social. Deciziile și-au găsit explicația în confesiunea publicată în Revista 22, la 15 septembrie 2006, cu titlul: „Poliție politică sau Turnat-turnător turnat-turnat”, prin care omul de cultură asuma un „trecut nedemn și dureros”²⁶. Textul începe cu un paragraf pe care Antohi l-a numit „Esența”. Citez prima lui parte: „Am semnat un angajament de colaborare cu Securitatea pe 29 martie 1976, pe când eram elev în ultima clasă de liceu (m-am născut pe 20 august 1957), la capătul a vreo trei săptămâni de presiuni. Aproximativ între 1976 și 1982, cu intermitențe neregulate, între care una de peste un an și jumătate, am furnizat Securității note informative, sub numele conspirativ «Valentin». Am informat în scris Securitatea despre unii dintre prieteni și pe unele dintre cunoștințe, fără să-i previn, fără să le-o mărturisesc *post festum* până la scrierea acestui text, fără să-mi cer iertare, fără să-mi asum public acest trecut nedemn și dureros. I-am turnat uneori, cu moartea în suflet, dar nu i-am trădat niciodată: nu am fost agent provocator; nu am primit misiuni de vreun fel; nu mi s-au promis și nu mi s-au creat

²³ Colegiul CNSAS a motivat raportarea dosarului de la o ședință la alta prin necesitatea extinderii verificărilor la dosarul de problemă „Învățământ superior Iași” și la dosarul de obiectiv „Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iași” (Răspunsul la Întâmpinare depus la Curtea de Apel București (fila 2) la data de 13.10.2014 în cadrul primei judecăți a fondului).

²⁴ Principalele argumente ale profesorului Turianu:

- Deși apare cu două nume conspirative ”VALENTIN” - perioada 1976-1978 și ”NICODIM” - perioada 1976-1979, totuși nu s-a identificat un dosar de rețea al cărui titular să fie Antohi Sorin și nici un angajament de colaborare cu Securitatea.

- Notele informative furnizate de Antohi Sorin, semnate fie cu numele conspirativ ”VALENTIN”, fie cu numele său real, nu susțin colaborarea cu Securitatea în sensul legii, deoarece nu denunțau activități sau atitudini potrivnice regimului comunist.

- Conform notelor de analiză a activității colaboratorului, întocmite de către ofițerii de Securitate, „*nu și-a adus o contribuție deosebită*” în cadrul colaborării cu organele de securitate, iar legătura cu acesta a încetat „*pentru motive de nesinceritate*”.

²⁵ Vezi materialul din 13 septembrie 2006 din *Amos News* - <https://www.amosnews.ro/arhiva/fosta-conducere-cnsas-l-acoperit-sorin-antohi-patru-ani-13-09-2006>.

²⁶ Sorin Antohi, „Poliție politică sau Turnat-turnător turnat-turnat”, Revista 22, 15 septembrie 2006. Articolul se poate găsi în luna martie 2024, online, la: <https://bit.ly/3vzFajJ>.

avantaje; niciuna din notele mele informative nu a trecut de generalități și de informațiile pe care le consideram deja cunoscute; în toată perioada, am rămas ostil Securității și partidului-stat...”

Sorin Antohi a încheiat primul paragraf autoacuzator, pe un ton de căință („prea târziu”, califică el): „Din punct de vedere etic și moral, mărturisirea și căința vin prea târziu: gravității faptelor mele de acum 25-30 de ani i se adaugă gravitatea imprescriptibilă a tăcerii, a vieții trăite în minciună și duplicitate. Numai din punct de vedere psihologic și istoric (de la egoistorie, prin microistorie, la istorie) e mai bine *prea* târziu decât niciodată”.

Autoînvinovățirea era o formă de „autolustrație morală”. Intelectualul ieșean va publica peste un an al doilea text de această natură, în revista *Timpul* – al cărei director era Liviu Antonesei, fost „coleg de clandestinitate” și prieten –, aprofundând principiile și contextele, adăugând analiză și reflexie²⁷. Citez din acest al doilea articol: „Pe tărâmul eticii și moralei, omul vinovat are datoria și dreptul de a-și asuma propria vinovăție în mod absolut. Nu pentru a se desființa pe sine prin prăbușirea definitivă în hăul autorecriminării, ci pentru a cauteriza rădăcina răului făcut și pentru a-și putea începe redresarea”. Invocându-i pe Paul Ricoeur și al său „trecut care nu trece”, Sorin Antohi va argumenta necesitatea distincțiilor: „Dar tocmai fiindcă vinovatul e condamnat imprescriptibil la o situație de «coabitare» a conștiinței de sine cu memoria culpei morale (o memorie individuală care supraviețuiește – la vinovatul capabil de a-și reface ordinea morală, dar și la acela care încearcă asta sincer și eșuează, rămânând într-o bolgie spirituală – până și iertării, amnistiei, uitării publice), el trebuie să încerce (re)întemeierea unei distincții între cele două. O (re)întemeiere dificilă până la traumă și depresie, îndelungată și cu rezultat nesigur, dar fără de care coerența sinelui explodează”.

Pasajele exprimă suferința morală a autorului cu o sinceritate care exclude orice interpretare sceptică. Autenticitatea traumei de onoare, și performanța literară care a permis descrierea primei, fac din aceste două texte o referință a autolustrației morale. După cunoașterea mea, această categorie nu este reprezentată decât prin exemplul lui Sorin Antohi, în ciuda multor alte cazuri asemănătoare, ori a altora într-adevăr problematice²⁸.

Care sunt faptele pentru care Sorin Antohi își exprimă căința? Regretă a fi acceptat sub amenințare a fi furnizat Securității note informative sub numele conspirativ „Valentin”; a se fi referit în note la unii dintre prietenii săi și la apropiați, fără să le fi adus la cunoștință ce făcea, fără să le ceară iertare și fără a fi vorbit public despre „trecutul nedemn”. Aceste fapte sunt așezate de Antohi în context: „...dar nu i-am trădat niciodată: nu am fost agent provocator; nu am primit misiuni de vreun fel; nu mi s-au promis și nu mi s-au creat avantaje; niciuna din notele mele informative nu a trecut de generalități și de informațiile pe care le consideram deja cunoscute; în toată perioada, am rămas ostil Securității și partidului-stat; mi s-a plătit cu aceeași monedă”²⁹.

Căința lui Sorin Antohi privea standardele sale morale: exprima regretul de a nu fi rezistat amenințărilor la vârsta când se despărțea de adolescență; de a fi acceptat vreme de șase ani umilința întocmirii de note informative la care se angajase în momentul recrutării sale. Trăia frustrarea „profanării” a ce voise să fie, ce fusese prin fapte și arăta a fi în ochii lumii: un sabotor

²⁷ Sorin Antohi, „Din nou despre raporturile mele cu Securitatea”, *Timpul*, noiembrie 2007, pp. 12-13. Site-ul pe care a apărut, în revista *Timpul* nu mai există. Articolul poate fi citit astăzi pe <https://voxpublica.ro/sorin-antohi-si-securitatea-a-doua-confesiune/>.

²⁸ Se cunosc în spațiul public câteva reacții ale unor foști informatori, în principal negarea, diluarea, apostrofarea criticilor lor, dar și tăcerea – vezi cazurile Alexandru Paleologu, Mircea Ionescu-Quintus, Dan Amadeo Lăzărescu, Constantin Bălăceanu-Stolnici ș.a. Nu știu vreo cercetare care să fi documentat subiectul într-o manieră relevantă.

²⁹ Sorin Antohi, „Poliție politică...”.

al regimului pe care îl detesta. Erau fapte și o imagine la care ținuse, pe care le descrisese, le interpretase și în felul acesta, le probase tocmai Securitatea în materialele care ajunseseră pe masa de lucru a angajaților CNSAS.

Una din aceste probe aflate în dosar: „NOTĂ – ANTOHI SORIN [...] A apărut în anturajul lectorilor francezi Jean Noel Mathieu și Roman Rechou Jean, cunoscuți că au desfășurat activități ostile R.S.R. În acest sens a primit spre lecturare numeroase cărți ale unor scriitori anticomuniști, români sau străini aflați în Occident și care au fost introduse în țară pe căi diplomatice. Împreună cu Petrescu Dan, Pițu Luca și Mihai Dinu Gheorghiu, cunoscuți cu concepții ostile țării noastre, au stabilit unele direcții de orientare necorespunzătoare în literatura studentescă. În rândul acestora circulau cărți introduse de către cei doi lectori care au avut o influență directă asupra orientărilor literare a lor. Ca urmare a acestui fapt, Antohi Sorin a împărtășit ideile grupului respectiv cu toate că pentru astfel activități a fost avertizat încă din perioada cât era el elev la Liceul «Costache Negruzzi» din Iași. Este un constant colaborator al revistelor studentești «Dialog» și «Opinia Studentească», în care publică numeroase articole de critică literară și de altă natură, în care face aluzii sugestive la adresa orânduirii noastre socialiste.

La sfârșitul anului 1982, Sorin Antohi împreună cu ceilalți membri ai grupului amintit au hotărât scrierea romanului «Brazde peste haturi» în care s-au pronunțat împotriva măsurilor luate de către partid în agricultură.

Fiind apreciat de unii factori de răspundere, având și unele calități intelectuale deosebite, a fost redactor șef adjunct al revistei «Dialog» și în această calitate a participat la întâlnirea de la Buzău a tinerilor scriitori unde a fost inițiatorul citirii romanului «BRAZDE PESTE HATURI» în fața tuturor participanților.

Cu prilejul unor discuții, în diferite împrejurări a făcut remarci negative la adresa președintelui țării și a propagat ideile din romanul «Brazde peste haturi», pe care l-a citit și într-una din serile «Dialog».

Datorită lucrărilor publicate în revistele studentești, îndeosebi cele cu caracter aluziv la adresa politicii partidului și statului nostru a fost citat de către postul de radio «Europa Liberă» la câteva emisiuni literare, făcându-se aprecieri asupra sa precum și a celorlalți membri ai grupului. Acest lucru l-a impulsivat în activitatea sa și a continuat să scrie la revistele respective articole de genul celor apreciate de postul de radio amintit, cu toate că unii studenți au afirmat că revistele studentești nu răspund cerințelor numeroșilor cititori. La controlul efectuat de către organele competente din București, Antohi Sorin a profitat de lipsa de vigilență a celui ce a făcut controlul «care nu a citit printre rânduri» fapt ce a și periclitat soarta revistei. A făcut aprecieri în sensul că revista merge foarte bine și că așa trebuie să meargă, cum a fost prezentată la «Europa Liberă».

Pentru clarificarea activității desfășurate de Antohi Sorin cu aprobarea organelor Procuraturii Militare s-a trecut la efectuarea percheziției domiciliare și anchetarea sa.

În urma luării acestor măsuri a rezultat faptul că cel în cauză a primit numeroase cărți de la lectorii francezi precum și de la lectorul Luca Pițu pe care le-a citit și care au avut un efect negativ asupra scrierilor lui ulterioare.

În procesul anchetării a recunoscut legăturile sale cu lectorii francezi și faptul că l-a invitat pe Rechou Romain la serile «Dialog». Referitor la activitatea sa literară Sorin Antohi a recunoscut hotărârea scrierii romanului «Brazde peste haturi» afirmând că «urma să discutăm într-o manieră parodică problema colectivizării, mentalitățile țărănești, iar la Buzău a apărut prilejul lansării publice în urma căreia succesul a fost peste așteptări».

A afirmat că a cunoscut faptul că a fost citat de postul de radio «Europa Liberă», deși nu a ascultat postul respectiv, iar la solicitarea sa, Petrescu Dan a făcut înregistrarea pe o casetă pe care a ascultat-o ulterior.

Recunoaște că citarea sa la postul de radio amintit ar putea avea efect negativ asupra preocupărilor sale adoptând o poziție relativ critică față de emisiunile postului de radio «Europa Liberă»³⁰.

Interpretez referirea repetată a lui Antohi, la a fi „turnat” și de a fi fost, în consecință, un „turnător” drept un exces al „punerii cenușii în cap”. „Turnătoria” este echivalentă cu poliția politică, acesta este sensul cel puțin implicit al termenului. Confesiunea lui Sorin Antohi nu face trimitere la activități de poliție politică. Din contră, mărturisirea lui implică, în diferite feluri, faptul că acestea nu au existat. Căința omului de cultură nu se referă la „a fi ajuns atât de jos” – căci aceasta nu s-a întâmplat – ci la „a nu fi trăit atât de sus” precum îi erau modelele și aspirațiile.

Confesiunea lui Sorin Antohi este importantă în sine și este relevantă pentru pașii făcuți de CNSAS în tratarea cazului său. În momentul în care Direcția de Investigații, Direcția Juridică și Colegiul CNSAS au inițiat cercetările, se afla la îndemână confesiunea, o hartă bine structurată a naturii relației lui Sorin Antohi cu Securitatea. Nu aveau decât să verifice dacă Sorin Antohi a mințit în confesiunea sa; ori dacă el a lăsat deoparte aspecte relevante pentru criteriul poliției politice; sau dacă a interpretat faptele sale și ale ofițerilor de securitate într-o variantă menită să-l disculpe de răul pe care l-ar fi adus celor despre care scria note. Chiar dacă angajații CNSAS nu erau interesați să beneficieze de acest ghid, ei ar fi fost în orice caz obligați să-și testeze verificările cu mărturisirea lui Sorin Antohi³¹.

Contribuția Direcției de Investigații, a Direcției Juridice și a Colegiului CNSAS la mistificarea „cazului Sorin Antohi”

Contribuția Direcției de Investigații

Notele de constatare ale Direcției de Investigații a CNSAS au un format standard. Informațiile din rubricile care trebuie completate constituie materialul de lucru asupra căruia se pronunță Colegiul CNSAS cu asistența Direcției Juridice. În acest fel, ce și cum completează DirInv notele au o consecință decisivă asupra deciziei finale.

În nota de constatare a Direcției de Investigații privindu-l pe Sorin Antohi, semnată de Germina Nagăț la 11 mai 2009, prima rubrică, scurtă, se referă la „Motivul și perioada deschiderii dosarului”. Motivul identificat de către DirInv la deschiderea DUI a fost avertizarea lui Sorin Antohi în anul 1976 de către „organele [Inspectoratului Județean Securitate Iași] deoarece în 1974 inițiasse editarea unei reviste «pro-occidentale» și trimisese unei cunoștințe o scrisoare cu conținut dușmănos”. Direcția de Investigații nu adaugă nicio altă informație relevantă: faptul că în acel moment elevul Antohi era minor (avea 17 ani) și punerea lui să semneze o declarație autoincriminantă. Termenul „avertizare” folosit de DirInv diluează și el amenințările ofițerilor de Securitate. Spectrul exmatriculării și al trimiterii în

³⁰ Sorin Antohi, „Din nou despre raporturile mele”. Reproduc conținutul textelor din dosarele Securității folosind standardele de scriere actuale, renunțând și la citarea numelor proprii cu litere mari, precum apar în original. Am dat în acest fel prioritate fluentei citirii.

³¹ Angajații CNSAS ar fi avut de profitat și de standardele de gândire și de stil ale omului de cultură ieșean.

închisoare a fost decisiv în recrutarea ulterioară, imediat după atingerea vârstei de majorat³².

Reproduc pe larg pasajul din Declarație, căci detaliile sunt esențiale pentru a înțelege conținutul șantajului și *de ce el a dat note informative după momentul recrutării, deși nu aducea la îndeplinire ce-i dictau ofițerii de securitate și, mai mult, acționa în viața de zi cu zi contrar normelor regimului comunist pe care-l detesta:*

„Declarație

Subsemnatul, Antohi N. Sorin [...] declar umătoarele:

În luna noiembrie 1974, a apărut în cadrul clasei, din inițiativa mea și a unui grup de colegi [...] caietul scris-«revistă» «Major», având un articol program și o serie de articole literare, de artă, sport. Această revistă a fost concepută fără o aprobare prealabilă, după modelul unor reviste similare. [...] Îmi dau seama că acest fapt reprezintă o încălcare a legii, pe care nu o cunoșteam în momentul redactării și apariției revistei.

Recunosc de asemenea că într-o scrisoare trimisă elevului [...], coleg de clasă cu subsemnatul, am afirmat că aș fi trecut de mai multe ori frontiera de stat cu R. S. F. Iugoslavia, în scopul comercializării unor obiecte. Menționez însă că aceste fapte nu au bază reală, că în acea perioadă nu am fost în zona din apropierea frontierei. Conținutul scrisorii a fost formulat pripit, în intenția de a ironiza și epata destinatarul.

Recunosc de asemenea că într-o scrisoare adresată numitei [...] din Pitești am adus calomniile la adresa orânduirii sociale socialiste și de stat. Am menționat, printre altele, fără temei totuși, că secretul corespondenței nu este respectat, deși am finalizat ideea, adăugând cu intenții ironice că poștașul îmi umblă în scrisori.

Îmi dau seama că această afirmație este susceptibilă de a fi interpretată și în sens politic, lucru de care nu mi-am dat seama atunci.

Tot în conținutul acestei scrisori i-am adus la cunoștință și faptul că, împreună cu alți colegi, am editat o revistă pe care, pentru a nu fi interzisă, am dedicat-o Congresului al XI-lea al PCR.

Recunosc acum, în fața organelor de securitate, că aceste fapte reprezintă încălcări ale legii. Fiind conștient de consecințele ce decurg de aici, regret foarte mult aceste manifestări, cu atât mai mult cu cât ele nu sunt reprezentative pentru viața și activitatea mea, angajându-mă în mod solemn ca pe viitor să nu mai comit fapte ce lezează orânduirea socială și de stat, fapte ce vin în contradicție cu legile țării. Aceasta îmi este declarația dată de bună voie și nesilit de nimeni, pe care o susțin și o semnez...³³

Sorin Antohi avea să explice că, la scurt timp, a realizat gravitatea a ceea ce scrisese. Declarația, pusă pe hârtie în timp ce era amenințat cu exmatricularea și închisoarea, conținea formulări dictate de anchetatorii care-l incriminau. Îl citez: „După ce am semnat-o pe prima, mi s-a spus că, dacă tot recunoscusem toate acele «încălări ale legii», pot scăpa de «consecințele ce decurg de aici» numai devenind informator. Căzusem într-o cursă stupid de simplă”³⁴.

Din perspectiva CNSAS, susținerile lui Sorin Antohi, din anul 2006, în contextul acuzațiilor publice la adresa lui, sunt cele ale unei persoane interesate să sublinieze

³² Lui Sorin Antohi i s-a dictat să scrie pasajele: „Îmi dau seama că acest fapt reprezintă o încălcare a legii pe care nu o cunoșteam în momentul redactării și apariției revistei”; „...într-o scrisoare am adus calomniile la adresa orânduirii sociale socialiste și de stat”; „Recunosc acum în fața organelor de securitate că aceste fapte reprezintă încălcări ale legii, fiind conștient de consecințele ce decurg de aici” (Arhiva CNSAS, Dosar informativ (Sorin Antohi), I 2698, Vol. 1, f. 2, 2v).

³³ Idem.

³⁴ Sorin Antohi, „Poliție politică...”

presiunea autorităților care l-au recrutat. Doar că orice cercetător al activității Securității – iar angajații CNSAS fac parte dintre ei – știe că prezentarea lui Antohi corespunde comportamentului tipic al ofițerilor într-o situație precum cea descrisă de documentele de arhivă. „Povestirea” lui Antohi detaliază ceea ce rezultă din simpla lectură a materialelor care trecuseră pe la Direcția de Investigații. Funcția CNSAS are analogii cu funcția Parchetelor. Tot așa cum un procuror nu are voie să lase în obscuritate informații care dezminț prezumtiva faptă penală, când ajunge în fața instanței, la fel CNSAS are obligația la completitudine atunci când se adresează Curții de Apel București cerându-i să se pronunțe asupra unui caz de prezumtivă colaborare cu Securitatea.

Dosarele de urmărire informativă pe numele lui Sorin Antohi conțin referiri repetate la insatisfacția ofițerilor de securitate față de faptul că Sorin Antohi nu conlucrează cu ei. În lunga serie de materiale de arhivă citate în nota de constatare, Direcția de Investigații a scăpat doar o trimitere cu acest conținut, într-o rubrică secundară „Alte documente care descriu relația cu Securitatea”: „sus-numitul a fost colaboratorul organelor de securitate, dar a fost scos din rețeaua informativă pe motive de nesinceritate” (adresa din 11 decembrie 1978)³⁵.

Nu apare citată Nota raport a Cpt. Câmpeanu, din 12 ianuarie 1979, cu aprecierea: „După ce s-a constatat nesinceritatea lui Antohi Sorin s-a încheiat legătura fără să se fi luat vreo măsură împotriva acestuia”³⁶. Nu se face referire nici la Planul de măsuri din 15 ianuarie 1979, unde regăsim: „Antohi Sorin a fost folosit de organele de securitate Iași, dar s-a încetat legătura cu acesta pentru nesinceritate”³⁷.

În timp ce preia două pagini și jumătate dintr-o notă informativă din 24 ianuarie 1979, DivInv lasă deoparte Nota raport din același volum, din aceeași zi, unde ofițerul de securitate scrie: „Referitor la activitatea pe care a desfășurat-o în cadrul colaborării cu organele de securitate, nu și-a adus o contribuție deosebită și pe care nu a prea înțeles-o nici până în prezent”³⁸.

Secțiunea cheie a Notei de constatare a Direcției de Investigații este a „Documentelor care atestă transmiterea de informații către Securitate potrivit art. 2 b)”. Articolul 2 b) din Legea 187/1999 (respectiv OUG 16/2006) face referire la colaboratorii Securității: „persoana care a furnizat informații, indiferent sub ce formă, precum note și rapoarte scrise, relatări verbale consemnate de lucrătorii Securității, prin care se denunțau activitățile sau atitudinile potrivnice regimului totalitar comunist și care au vizat îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”.

Direcția de Investigații a selectat 6 pagini de note informative din dosarul I 2698, de 3 volume, 2 pagini din dosarul de grup „Cameleonii” I 146674, vol. 3 și 4, câte un paragraf din dosarul lui Christopher Lawson și a lui Day Frank care „ar atesta”, din perspectiva DirInv, denunțarea de către Sorin Antohi a activităților și atitudinilor regimului comunist³⁹.

Angajaților Direcției de Investigații le-a luat ani la rând să investigheze dosarele de urmărire informativă la care am făcut referire și alte 18 dosare de grup, de problemă ori ale altor

³⁵ Arhiva CNSAS, I 2698, vol. 3, f. 4.

³⁶ Arhiva CNSAS, I 2698, vol. 3, f. 14.

³⁷ Este un Plan de măsuri amplu, întocmit de lt.col. Biriși Nicolae și cpt. Câmpeanu Corneliu, aprobat de col. Nerișanu Alexandru (Arhiva CNSAS, I 2698, vol. 3, f. 15).

³⁸ Arhiva CNSAS, I 2698, vol. 3, f. 23v.

³⁹ Sorin Antohi apare ca obiectiv în dosarul colectiv „Cameleonii” (perioada 1981-1989) și respectiv colaborator în dosarul de urmărire informativă a lui Christopher Lawson (anul 1981). Alte 18 dosare consultate nu ar fi identificate înregistrări relevante pentru CNSAS.

persoane-obiectiv și informatori unde puteau să apară referiri la intelectualul ieșean. Ei lasă impresia a nu fi căutat în multele materiale de arhivă care vorbeau despre acțiunile represive împotriva lui Sorin Antohi. În cuvântul final al Întâmpinării pe care Antohi a trimis-o Curții de Apel București în anul 2014, el a cerut respingerea acțiunii în constatare a Colegiului CNSAS invocând raporturile sale cu regimul în anii când i se reproșează un statut de informator: „În toată perioada 1976-1980 am participat la manifestări culturale considerate ca sfidând politica culturală a PCR. Am fost anchetat și am fost avertizat de mai multe ori. Am fost oprit să public cărțile pregătite și am fost data afară de la conducerea revistei ieșene «Dialog». Am fost propus pentru premiul Herder, dar autoritățile au refuzat să îmi dea aprobarea. Am fost un om de cultură urmărit, căruia i s-au încălcat drepturile fundamentale”⁴⁰.

Manifestările contestate ale unei persoane nu elimină caracterul de poliție politică al altor acțiuni ale acesteia. Primele nu au puterea de exonerare. Dar au o puternică funcție de interpretare clarificatoare, prețioasă în cazurile în care anumite manifestări par derutante ori ambigui. Pentru a aprecia corespunzător calupul de note informative ale lui Sorin Antohi, Colegiul CNSAS și Direcția Juridică ar fi avut nevoie ca Direcția de Investigații să fi adus la lumină activismul anticomunist al persoanei cercetate. Dacă ar fi fost un colaborator al Securității ca poliție politică, Antohi ar fi devenit autorul unei serii lungi de denunțuri privindu-i pe prieteni. Avea numeroase informații care interesau în cel mai înalt grad Securitatea. Or, nu există în dosarele în care se află informații despre activitatea lui Sorin Antohi un singur act de deconspirare a multitudinii de acțiuni subversive ale prietenilor și ale cunoștințelor sale.

Eliminând din Nota de constatare orice referire la activitatea anti-comunistă a omului de cultură ieșean, așa cum este aceasta descrisă în arhiva Securității, Direcția de Investigații a pus „în orb” celelalte două comportamente ale CNSAS menite să facă analiza și să aprecieze statutul lui Sorin Antohi.

Contribuția Direcției Juridice și a Colegiului CNSAS

Cel mai relevant test al colaboraționismului l-ar fi oferit implicarea lui Antohi în acțiunile sfidătoare ale Grupului de la Iași și, în special, apropierea lui de disidentul Dan Petrescu. Nota de constatare a Direcției de Investigații citează din dosarul de grup „Cameleonii” (Luca Pițu, Dan Petrescu, Tereza Petrescu, Ioan Petru Culianu, Liviu Antonesei). În acest dosar, Sorin Antohi, care era și el obiectiv, apare ca autor al unui document în care vorbește despre Luca Pițu în termeni elogioși și prin alte trei note care au ca subiect bursa de studii Herder al cărui beneficiar urma să fie, prin voința laureatului Herder din anul 1984, omul de cultură clujean Adrian Marino. Dacă Sorin Antohi ar fi fost în serviciul Securității, în acel dosar de grup s-ar fi găsit note informative prin care el ar fi anunțat textele anticomuniste, scrisorile trimise în străinătate către postul de radio Europa Liberă sau către Ioan Petru Culianu, multele acțiuni subversive ale prietenilor⁴¹. Ar fi denunțat primirea de către grupul de tineri avizi de lectură „numeroase[le] cărți ale unor scriitori anticomuniști, români sau străini aflați în Occident și care au fost introduse în țară pe căi diplomatice” – la care se referă o notă de sinteză a Securității elaborată după anchetarea sa, între luna mai și luna septembrie 1983⁴².

⁴⁰ Dosarul nr. 4785/2014, Completul 19 fond.

⁴¹ Conducerile CNSAS și ale compartimentelor Consiliului, care cunoșteau istoria Grupului de la Iași drept referință a istoriei rezistenței prin cultură din România cEAUȘISTĂ, au făcut, toate, abstracție de informațiile publice relevante. Sursele aflate la lumina zilei au aceeași greutate cu informațiile aflate în obscuritatea Arhivei Securității.

⁴² Sorin Antohi, „Din nou despre raporturile mele ...”.

Astfel de denunțuri ale lui Sorin Antohi nu au fost găsite pentru că nu existau. Totuși, într-un final, Colegiul CNSAS a înaintat Curții de Apel București, adăugând semnătura Directorului Direcției Juridice, o acțiune în constatare care cerea instanței să aprecieze calitatea de colaborator al Securității al lui Antohi. În absența denunțurilor, Colegiul CNSAS a adăugat celor câteva note informative ale omului de cultură ieșean raționamente bizare, elaborate în lipsa a altceva. Acțiunea în constatare susține că „interpretarea teleologică a prevederilor art. 2 lit. b) duce la concluzia că legiuitorul a urmărit să atribuie calitatea de colaborator al securității, persoanelor care, prin demersurile lor, nu au menajat interesele celor denunțați, deși puteau, și, mai mult, desconsiderarea acestor interese nu este compatibilă cu principiile moralei publice într-o societate democratică”. Un alt raționament: „...dacă denunțarea unei conduite era potențial nocivă pentru cel denunțat și, în plus, un astfel de denunț nu și-ar mai avea rostul într-o lume democratică, rezultă că ne aflăm în fața denunțării unei conduite potrivnice regimului communist”.

„Argumentele” anterioare au fost enunțate mai ales pentru a trata următorul pasaj din nota informativă datată 24.01.1979: „Ștefan Cuciureanu, fostă glorie a italianisticii românești, acum un bătrân decrepit și amator de băutură [...] lăsa doar impresia unei epave care se clătina ...”⁴³. Paragraful scris de ofițerul de la contrainformații susținând că Sorin Antohi i-ar fi mărturisit gândul „nu-i exclus ca în spatele lectorului să se ascundă un alt om deoarece la pregătirea acestuia și la cei 34 de ani care-i avea nu i-ar fi fost foarte greu să se fi pregătit și pentru alt gen de misiuni în România”, a fost interpretat în felul următor: „Paragraful citat reprezintă o devoalare, e adevărat, indirectă în legătură cu faptul că [Christopher Lawson] ar fi fost agent britanic venit a spiona în spațiul blocului sovietic ceea ce indică în opinia C.N.S.A.S. *denunțarea unor activități anticomuniste*, condiție instituită de legiuitor în cuprinsul art. 2 lit. b) din OUG. Nr. 24/2008...”.

Iată încă un raționament bizar: „Apreciam, prin prisma informațiilor citate, că activitatea de poliție politică desfășurată în calitate de informator de către dl. *Antohi Sorin* a fost efectivă, întrucât din atitudinea aleasă cu predilecție de lectorul englez Christopher Lawson reiese că acesta își dă seama că are de-a face cu un colaborator al Securității și caută să se protejeze de el, sens în care considerăm pertinent a cita atitudinea acestuia când infomatorul aborda subiecte de actualitate, respectiv: «/.../ interesul lui Lawson pentru România nu se manifestă în forme suspecte, *acesta evitând abordarea unor subiecte din viața contemporană sau vorbind în termeni de respect și de apreciere atunci când sursa conducea discuțiile spre unele probleme actuale. /.../*». Altfel spus, suntem în situația în care acțiunea Securității prin intermediul dl. *Antohi Sorin* are un efect, respectiv activitatea de colaborator al acestuia afectează comportamentul persoanei, întrucât lectorul englez își modifică comportamentul, căutând să se ascundă deoarece știe că este într-un sistem în care este urmărit, iar cel cu care interacționează este un agent al Securității”. Concluzia ar fi: „...prin furnizarea acestor informații, *pârâtul a conștientizat* că asupra persoanelor la care s-a referit în relațiile sale se pot lua măsuri de urmărire și verificare (*încălcarea dreptului la viață privată, a dreptului la libera exprimare*) și, prin urmare, *a vizat* această consecință. În concluzie, informațiile furnizate de dl. *Antohi Sorin* au vizat îngrădirea *dreptului la viață privată*, prevăzut de art. 17 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice⁴⁴.”

Această desfășurare de interpretări, numite bizare, desigur deconcertante, poate găsi cu greu o explicație decentă. În Întâmpinarea sa, Sorin Antohi va califica raționamentele drept

⁴³ Sorin Antohi și-a justificat ineleșanța acestei fraze spunând că obiceiurile fostei glorii erau notorii.

⁴⁴ Pasaje din Dosarul nr. 4785/2014, Completul 19 fond.

artificiale până la compromițătoare, speculații purtătoare de confuzii, aberații (precum că simpla referire la decrepitudine și la băutură ar reprezenta denunțare a regimului comunist)⁴⁵. S-a scris despre gravul „agramatism” semantic și juridic al acțiunii de constatare, un product al CNSAS sfidând standardele profesionale ale unei instituții publice cu competențe care intersecționează drepturile fundamentale⁴⁶. Calificările de mai sus, asupra logicii documentului, sunt tăioase, dar și așa, ele nu pot da măsura fracturilor intelectuale din frazele exhibate de textul trimis către Curtea de Apel și reluate, aproape identic, în fazele ulterioare ale procesului. Există deja o analiza detaliată a raționamentelor acțiunii de constatare, nu o reiau aici⁴⁷.

Sorin Antohi acuză Colegiul CNSAS și de rea intenție: „Cum am arătat, în perioada contactelor cu ofițerii de securitate, căroră eram obligat să le răspund, întrucât m-au recrutat sub amenințarea trimerii în închisoare, după ce mă avertizaseră că pot fi exmatriculat, nu am scris nimic care să aibă efect asupra drepturilor și libertăților cuiva. Demersul CNSAS pare a-și propune transformarea mea, cum s-a întâmplat și în cazul altor oameni de cultură, în țap ispășitor. Pentru atingerea acestui scop, creează confuzii și raționamente menite mai curând să abată atenția de la lipsa de relevanță a așa-ziselor probe”⁴⁸.

Bătălia în justiție

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității a solicitat instanței de contencios administrativ să constate calitatea lui Antohi Sorin de colaborator al Securității la 22 iulie 2014⁴⁹. Sorin Antohi a contestat acțiunea CNSAS la Curtea de Apel București (în continuare, și CAB), iar la 15 decembrie 2014, Curtea i-a admis contestația⁵⁰. Susținerea de către CAB a contestației care definea raționamentele CNSAS drept artificiale, compromițătoare, speculative, confuze până la aberante nu a descurajat Colegiul CNSAS. Acesta va multiplica pașii care aveau să reușească prelungirea procesului timp de 8 ani. S-a adresat din nou Curții de Apel București, solicitând completarea dispozitivului hotărârii. La 15 mai 2015, CAB a admis cererea.

În acel moment, existau două sentințe ale Curții de Apel București, una de fond, cealaltă vizând tehnicalitățile dispozitivului. CNSAS le-a atacat pe amândouă la Înalta Curte de Casație și Justiție (în continuare, și ÎCCJ). Antohi le-a contestat în Întâmpinările sale, dar raportul ÎCCJ a apreciat recursurile CNSAS admisibile. Data raportului era 3 martie 2017. Trecuseră deja doi ani și trei luni de la începutul bătăliei în justiție.

În Întâmpinarea la recursul CNSAS, Sorin Antohi va puncta alte elemente din „gândirea” Colegiului. A pus în lumină „cheia de boltă a construcției juridice a CNSAS”, ideea că „simpla denunțare a unor relații neoficiale cu un cetățean occidental” ar reprezenta „denunțarea unei atitudini potrivnice regimului comunist”. A atras atenția asupra retoricii sentențioase a unor afirmații, de genul: „Este evident că denunțarea unor persoane care își manifestau nemulțumirea față de practicile abuzive ale Securității reprezenta denunțarea unor atitudini potrivnice regimului comunist. Este evident că divulgarea preocupărilor și convingerilor [...] reprezintă o încălcare efectivă (nu doar potențială) a dreptului la viață privată, dar și a dreptului la liberă exprimare, atât timp cât opiniile celui denunțat ajungeau la cunoștința autorităților. Mai mult, este dincolo de orice

⁴⁵ Apărătoarea lui Sorin Antohi a fost avocata Livia Cintează.

⁴⁶ Vezi și Gabriel Andreescu, *Existența prin cultură. Represiune, colaboraționism și rezistență intelectuală sub regimul comunist*, Polirom, Iași, 2015, p. 337.

⁴⁷ *Ibidem*, pp. 334-337.

⁴⁸ Din dosarul nr. 4785/2014, Completul 19 fond.

⁴⁹ Cerere înregistrată la data de 22.07.2014 sub nr. 4785/2/2014 pe rolul Curții de Apel București Secția a -VIII - a Contencios Administrativ și Fiscal.

⁵⁰ Sentința civilă nr. 3431/15.12.2014 a Curții de Apel București Secția a - VIII - a Contencios Administrativ și Fiscal.

dubiu că denunțarea unor persoane care își manifestau nemulțumirea față de practicile abuzive ale Securității... reprezenta divulgarea unor atitudini potrivnice regimului comunist”. Prin astfel de formulări epatante, Colegiul CNSAS încerca să inducă instanței o percepere asupra cazului bazată mai curând pe sensibilități, decât pe sensul faptelor. El a repetat insistent cuvântul „denunțuri”, deși notele informative ale lui Sorin Antohi erau doar subterfugii prin care membru Grupului de la Iași înfrunța cerințele precise ale ofițerilor de securitate, de a identifica acțiuni anticomuniste. Consiliul Național pentru Studiul Arhivelor Securității a reiterat formulările „este evident”, „este dincolo de orice dubiu” cu referire la idei generale care nu-și găseau corespondentul în documentele din Arhivă semnate de Sorin Antohi. Raționamentele CNSAS erau în fapt o frazeologie menită să lase în ceață esențialul: „analistii” CNSAS nu au putut aduce în fața instanței măcar un singur înscris ori înregistrare verbală care să „denunțe activitățile sau atitudinile potrivnice regimului totalitar comunist și care au vizat îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului” (art. 2 b) al legii 187/1999 și al variantelelor ulterioare).

Din 3 martie 2017, data raportului ÎCCJ care apreciasse recursurile CNSAS admisibile, până la 5 martie 2019, când Înalta Curte de Casație și Justiție le-a judecat și a dat o decizie au mai trecut doi ani⁵¹. ÎCCJ a admis recursurile, pe urma raportului, și a trimis cauza aceleiași instanțe.

Au urmat alte concluzii scrise ale lui Sorin Antohi, trimise pentru ședința din 19 iunie 2020. De această dată, Antohi și avocata lui au insistat asupra opiniei separate a lui Corneliu Turianu, care conținea „exact palierele pe care au fost dezvoltate apărările [lui Sorin Antohi]”. Opinia separată proba în plus că „probele relevante pentru nevinovăția [lui Antohi] au făcut obiectul evaluării Colegiului CNSAS înainte de a se decide acționarea în justiție”. Faptul că „CNSAS a înlăturat din materialul probator pus la dispoziția instanței aceste documente demonstrează că a avut pe deplin reprezentarea forței lor probante și cu patentă rea-credință a acționat pentru anihilarea, nu pentru aflarea adevărului în cauză!”

Dezbaterile de la Curtea de Apel București au avut loc pe 3 iulie 2020. A urmat pronunțarea pe 10 iulie 2020, când CAB a decis în favoarea lui Sorin Antohi. Însă desigur, CNSAS a făcut din nou recurs la Înalta Curte⁵².

Finalizarea bătăliei juridice dintre Sorin Antohi și CNSAS va mai avea așteptat doi ani. În decizia sa din 9 iunie 2022⁵³, Înalta Curte a respins recursul Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor cu o argumentare deconcertant de clară și simplă, contrastând cu limbajul contorsionat al CNSAS. Instanța a argumentat că relatările din cuprinsul notelor informative apreciate de CNSAS drept denunțuri vizează relațiile dintre un cetățean român și cetățeni străini, modul în care trăia un fost profesor universitar pensionat, statutul pe care Securitatea i-l dăduse lui Sorin Antohi (colaborator). A susținut că simpla exprimare a unei opinii în legătură cu o anumită persoană nu poate constitui o „furnizare de informații” în sensul avut în vedere de prevederile art. 2 lit. b din OUG 24/2008, și „nu [poate] constitui o furnizare de informații prin care sunt denunțate activitățile sau atitudinile potrivnice regimului totalitar comunist în sensul dispozițiilor OUG 24/2004, întrucât primele privesc în concret exclusiv situația psiho-socială în care se regăsea persoana în discuție fără vreo referire la orice fel de faptă sau atitudine potrivnică regimului comunist”. Din documentele puse la dispoziție de CNSAS, „nu rezultă că intimatul-pârât a urmărit denunțarea unor activități sau atitudini potrivnice regimului totalitar comunist care să fie de natură să vizeze îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, întrucât ele nu reprezintă denunțarea unor

⁵¹ Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia civilă nr. 1134/05.03.2019.

⁵² Recursul a fost înaintat la data de 19 august 2020. A daug astfel de detalii întrucât curgerea timpului, opt ani de proces într-o cauză în fond simplă, este o temă relevantă în „cazul Sorin Antohi”.

⁵³ Decizia nr. 3384, Dosar nr. 4785/2/2014* din 9 iunie 2022.

activități potrivnice regimului comunist [...], ci se referă în mare majoritate la evenimente culturale și cărți”. Raționamentul concluziv: „Astfel de informații generale, prin conținutul lor, nu pot dezvălui o activitate potrivnică regimului comunist, după cum nu se poate reține nici că ar fi vizat îngrădirea drepturilor și libertăților fundamentale ale unor persoane, iar pe de altă parte nu erau de natură să producă nici o consecință negativă asupra respectivelor persoane, cetățeni români, englezi sau americani, cum corect a apreciat și judecătorul fondului. Or, a primi interpretarea excesivă dată de recurent noțiunilor de activități sau atitudini potrivnice regimului comunist și de îngrădire a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului ar fi de natură a altera scopul urmărit de legiuitor”.

Având în vedere importanța argumentelor asumate de ÎCCJ, relevanța urmăririi lor în integralitate, în *Revista Drepturile Omului* este publicată și Decizia Înaltei Curți, în Secțiunea DOCUMENTAR.

Concluzii. Un caz de hărțuire morală

Înfruntarea lui Sorin Antohi cu CNSAS în fața Curții de Apel București și a Înaltei Curți de Justiție și Casație a durat din 2014 până în 2022: 8 ani. Dar duelul în plan simbolic, în drept, în numele istoriei, dintre membrul de altădată al Grupului de la Iași și statul român a început în momentul în care CNSAS a inițiat investigațiile asupra „suspectului” de colaborare cu Securitatea, în anul 2006. Au trecut, în concluzie, 16 ani până când investigarea suspiciunii oficializate de colaborare a căpătat un verdict și o motivare juridice. Atâți ani pentru rezolvarea unui caz simplu, de evaluare a câtorva sute de pagini din dosare, nu are nicio justificare.

Prelungirea atât de neobișnuită a investigației CNSAS și a procesului de la Curtea de Apel București și ÎCCJ privindu-l pe Sorin Antohi nu are comparație cu ce s-a întâmplat în alte cazuri. Solicitarea transmisă CNSAS privind investigarea lui Constantin Bălăceanu-Stolnici, la 6 septembrie 2006, a fost soluționată la 28 august 2007 și a rămas definitivă și irevocabilă prin necontestare. Acțiunea în contestare care-l viza pe actorul Ion Besoiu a fost introdusă în luna noiembrie 2011, iar ÎCCJ a dat verdictul în luna iunie 2014. Între momentul inițierii investigațiilor asupra trecutului lui Mircea Iorgulescu, ca răspuns la cererile de deconspirare depuse de Bujor Nedelcovici și Florica Jebeleanu Vieru, și decizia definitivă a ÎCCJ au trecut circa 5 ani (februarie 2009-februarie 2014). În speța lui Nicolae Breban, sesizarea CNSAS a fost urmată rapid de o acțiune în constatare la, 11 aprilie 2011, iar ÎCCJ a dat sentința în luna iunie 2014 – un interval de circa 3 ani.

Prin întârzierea sentinței, deci a clarificării situației, CNSAS și instanțele, împreună, i-au încălcat lui Sorin Antohi dreptul la un proces corect. Întrucât miza acestui proces a fost dreptul la onoare, statul român – reprezentat de CNSAS, Curtea de Apel București și ÎCCJ – i-au adus atingere și dreptului la viața privată și de familie. Dincolo de aceste încălcări de drepturi, apreciez a fi cea tipică și cea mai gravă hărțuirea morală a intelectualului ieșean.

Paradoxul a ceea ce i s-a întâmplat lui Sorin Antohi este simplitatea „cazului său”. A fost „recrutat” sub șantaj, ca urmare a unor manifestări anticomuniste, la pragul majoratului. Amenințarea fusese clară, iar punerea ei în aplicare care părea, subiectiv, inevitabilă, i-ar fi distrus viața. Urmarea, și ea părând inertială, a fost supunerea pentru o perioadă la ritualul predării de note a căror titulatură, „informative”, este ambiguă și, în acest fel, înșelătoare. Mai adecvat ar fi să fie numite „note tip subterfugiu”. Prin ele, persoana așează pe hârtie, în fața ofițerilor de securitate sub a căror putere se află, „povești” menite să pară credibile; observații cu rol de protejare a celor la care fac referire față de acuzații politice; ori pur și simplu „sporovăieli” menite să umple pagina la care era obligat cel recrutat. Dacă CNSAS ar introduce în practica sa,

categoria „notelor tip subterfugiu”, și-ar simplifica major analiza documentelor provenite de la Securitate.

În notele selectate de Direcția de Investigații și de Colegiul CNSAS pentru a „demonstra” colaborarea lui Sorin Antohi cu Securitatea nu există o singură propoziție care să fi denunțat acțiuni potrivnice regimului comunist ale lui Simion Sorin, Merișca Dan, Pânzaru George, Adrian Rusanovschi, Christopher Lawson, Ștefan Cuciureanu, Paul Hiemstra, Lawrence Graham, Sandra Wiener, Erwin, W. Atkinson, Frank Day, Luca Pițu, Liviu Antonesei, Adrian Marino, Dan Petrescu – despre care a scris. Mai curând, puse în contextul mai larg al vieții lui, notele probează anticomunismul lui Antohi și nesinceritatea lui față de ofițerii de securitate, folosirea de subterfugii în timpul contactelor cu ei, îndreptarea acestora pe drumuri greșite și, deci, apelând la un cuvânt mai ferm, *sfidarea lor*. Nu a existat nicio măsură luată de Securitate împotriva persoanelor al căror nume se află în notele „informative” ale lui Sorin Antohi care să poată fi corelată cu conținutul acestora.

Reamintesc testul cheie: nu a existat un singur denunț al lui Sorin Antohi, din sutele pe care le-ar fi putut face în întâmpinarea voinței ofițerilor de securitate care-l monitorizau, privind acțiunile subversive ale prietenilor și cunoștințelor lui aparținând Grupului de la Iași și mediilor culturale contestatate frecventate. Arhiva CNSAS conține numeroase referiri la aceste manifestări, căci Securitatea le pusese sub anchetă. Ele se aflau în orizontul de activitate ale Direcției de Investigații și ale celorlalte compartimente ale Consiliului Național pentru Studiul Arhivelor Securității. Despre adversitatea lui Sorin Antohi față de regimul comunist și despre actele care i-au dat acesteia curs aduc dovezi, în particular, confesiunile lui din septembrie 2006 și noiembrie 2007. Direcția de Investigații, Colegiul CNSAS și Direcția Juridică nu au făcut nicio trimitere la ele, negându-le orice relevanță interpretativă – o concepție de-a dreptul lipsită de bun simț empiric⁵⁴.

Următoarea evaluare a intelectualului ieșean de către Securitate, dintr-unul din rapoartele ofițerilor care îl urmăreau joacă rolul unei concluzii în concluzie, căci este făcută în ultimul an de supraviețuire a acestei instituții (data: 27 decembrie 1988). Pasajul are o funcție globalizatoare prin dată și prin conținut. El este revelator și prin puterea lui informativă și expresivă: „Antohi Sorin [...] se situează pe o poziție contestatară cu privire la politica partidului și statului nostru pe plan cultural. A funcționat o perioadă până în 1984, ca redactor-șef adjunct al revistei studentești «Dialog», calitate în care a scris și promovat spre publicare materiale proprii ori ale unor colaboratori, ce conțineau aluzii tendențioase la adresa politicii partidului și statului nostru în domeniul vieții politico-sociale, aspecte comentate la postul de radio «Europa liberă».

Întreține de mai mult timp legături cu lectorii străini aflați în post la Centrul Universitar Iași, unii dintre ei semnați cu atitudine potrivnică statului român.

În anul 1982, sub influența lectorilor străini, s-a asociat cu Dan Petrescu – absolvent al facultății de filologie, pe atunci fără ocupație, Pruteanu George – profesor [...] și Luca Pițu – lector la Universitate, Facultatea de Filologie, toți dominați de concepții necorespunzătoare, pentru scrierea unui roman intitulat «Brazdă peste haturi», în care au încercat să prezinte denaturat procesul cooperativizării agriculturii în țara noastră, lecturând fragmente din lucrare la unele întâlniri cu tinerii cititori.

[Antohi f]ace parte din anturajul apropiat al lui Dan Petrescu, ale cărui acțiuni necorespunzătoare le aprobă și le susține. Este cunoscut cu preocupări scriitoricești, realizând în acest domeniu eseuri, traduceri, recenzii, studii, articole și lucrări de critică literară.

⁵⁴ Acest „gol” sugerează și o lipsă de interes pentru activitatea anticomunistă a unei instituții înființată ca să aprofundeze și să sublinieze rolul nefast al comunismului în istoria țării.

Iași, 27.12.1988”

Amânarea de către CNSAS a verdictului privind natura relației din Sorin Antohi cu Securitatea prin prelungirea gratuită a investigațiilor și a evaluărilor, ani la rând, elaborarea unor interpretări ale actelor lui Antohi și ale prevederilor legale când absurde, când ridicole, susținerea lor în fața instanțelor în ciuda criticilor severe ale acestora, toate putând fi posibile doar printr-o rea voință manifestată în formă elaborată, sistematică, la o intensitate care a subminat demnitatea sau integritatea psihologică a intelectualului ieșean reprezintă o formă agravată de *hărțuire morală*⁵⁵. Umilirea lui Antohi, intimidarea și suferința emoțională provocată sunt recunoscutibile în conținutul declarațiilor sale în fața instanțelor chemate să-i facă dreptate.

Afrontul adus conștiinței morale a lui Sorin Antohi reflectă anomalii de funcționare a CNSAS și primitivitatea doctrinei sale interpretative. Acest afront este amplificat de către lipsa de discernământ moral, până la degradingolada morală, a opiniei publice. Sorin Antohi al cărui raport cu regimul comunist și cu prima ei unealtă represivă (dar nu singura) a constat într-o adversitate consecventă și costisitoare, probată și prin manifestările aflate în subsolul instituțiilor, și în plina zi a unor surse interne și externe din vremea comunismului, a fost supus oprobriului chiar și de către o mare parte a mass media „decente”.

În paralel, și greu de explicat, notele informative pentru care Alexandru Paleologu primea bani de la Securitate au fost descrise drept „de o mare gentilețe – nicio inflexiune ticăloasă, nicio răutate, nicio porcărie. Aici nu vezi răutatea...”⁵⁶. Colaboratorul Securității, Constantin Bălăceanu-Stolnici, și el plătit de Securitate, autorul unor fapte grave, precum transmiterea schiței apartamentului de la München a lui Vlad Georgescu, a fost onorat printr-o ceremonie fastuoasă de Academia Română⁵⁷. Eugenia Vodă, l-a invitat la emisiunea ei „Profioniștii” (TVR1) pe Filip Teodorescu⁵⁸, fost ofițer de grad înalt al Securității, fost acuzat responsabil de crime în timpul revoltei de la Timișoara pe baza unui probatoriu consistent. A fost scos din închisoare pentru a fi numit consilier al directorului SRI, Virgil Măgureanu. Filip Teodorescu, figură cheie al campaniei de reabilitare a fostei Securități, a fost invitat de Eugenia Vodă nu drept „profesionist al represiunii”, ci drept „profesionist al contraspionajului”.

Cele trei exemple constituie un eșantion modest, o pată de lumină asupra contextului social în care funcționează CNSAS. Cadrul explică de ce atribuțiile cheie ale CNSAS,

⁵⁵ Noțiunea „hărțuirii morale” (*moral harassment, harcèlement moral*) este folosită frecvent în literatura socio-juridică. Ea nu apare ca atare în Cartele drepturilor omului (ale ONU sau europene), este însă asimilabilă hărțuirii psihologice la locul de muncă sau ca aplicare a doctrinei generale a hărțuirii, ca formă de discriminare. Consider că ideea „hărțuirii morale” în felul în care a fost ea practică de către CNSAS în „cazul Sorin Antohi” are consistență conceptuală întrucât: (a) între persoana investigată și CNSAS există o asimetrie de autoritate analoagă ca ierarhie de putere celei care se instituie la locul de muncă între persoane de decizie și subalterni; (b) efectul asupra conștiinței de sine a lui Antohi, ca ființă morală, și atacul repetat, sistematic asupra acesteia sunt corelate; (c) afrontul adus demnității apare în oglinda „lustruirii morale”, care ar fi unul din rezultatele activității CNSAS.

⁵⁶ Aprecierile Germinei Nagâț, membră a Colegiului CNSAS (Gabriel Andreescu, „Cum creează calomnia o ficțiune: Cazul Ștefan Aug. Doinaș”, *Secolul 21* nr. 1-6, 2023, p. 239).

⁵⁷ Titlurile unor comunicări ale evenimentului: Acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române: „Cuvânt de prețuire”; Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române Daniel: „Omagiu și binecuvântare de centenar”; IPS Nifon al Târgoviștei: „Un om mai mare decât veacul, acad. C. Bălăceanu-Stolnici – boier al spiritului și binecredincios om de știință și de cultură”; Virgil Bercea, episcop greco-catolic de Oradea: „Un Om adevărat”; Dr. Georgeta Filitti: „Un om al Renașterii printr-un nou – doctorul Constantin Bălăceanu Stolnici”; Prof.univ.dr. Alexandru Vlad Ciurea, „Un savant pentru eternitate: academician prof.univ.dr. Constantin Bălăceanu-Stolnici”.

(Academia Română, „Constantin Bălăceanu Stolnici la 100 de ani. Sesiune aniversară și lansare de carte”, 6 iulie 2023” - https://acad.ro/evenimente/evenimente/2023/42_eventiment.html).

⁵⁸ „Profioniștii cu Filip Teodorescu, profesionist al contraspionajului”, 19 martie și 19 aprilie 2018 - <https://www.youtube.com/watch?v=kTpWjKQR-SY>.

gestionarea Arhivelor Securității, studiul acestora și administrarea accesului la dosare capătă o funcție de etică socială. În mai multe cazuri, CNSAS a susținut nedreptățile istorice, în loc să le înfrunte. Împotriva unor astfel de derapaje de funcționare sunt necesare amendări legislative și este nevoie de revizuirea doctrinei de aplicare a Legii nr. 187/1999 (a variantelor ulterioare)⁵⁹.

„Cazul Sorin Antohi” demonstrează nevoia de a distinge limbajul prin care CNSAS descrie realitatea codificată în dosarele Securității de limbajul folosit de ofițerii de securitate în Arhive în respectivele împrejurări. Modul de tratare de către CNSAS a situației omului de cultură ieșean regăsește alte două cerințe enunțate în „cazul Silviu Rogobete”: să fie asigurată Colegiului CNSAS posibilitatea de a repara deciziile mai vechi ale căror greșeli au adus atingere reputației persoanelor; să fie introdusă o metodologie sensibilă la înălțarea dreptului la demnitate al persoanelor ale căror dosare au fost tratate vădit superficial, vădit neprofesionalist sau cu rea voință.

Bibliografie

ACADEMIA ROMÂNĂ, „Constantin Bălăceanu Stolnici la 100 de ani. Sesiune aniversară și lansare de carte”, 6 iulie 2023”, <https://acad.ro>.

ANDREESCU, Gabriel, „Cazul Silviu Rogobete. Despre dreptul la reputație în practica Colegiului CNSAS”, *Noua Revistă de Drepturile Omului* nr. 4, 2023, pp. 43-56, <https://www.revistadrepturileomului.ro>.

ANDREESCU, Gabriel, *Cărturari, opozanți și documente. Manipularea Arhivei Securității*, Polirom, Iași, 2013.

ANDREESCU, Gabriel, „Cine este în spatele discreditării lui Mihnea Berindei?”, în *Timpul*, 8 octombrie 2012.

ANDREESCU, Gabriel, „Cum crează calomnia o ficțiune: cazul Ștefan Aug. Doinaș”, *Secolul 21*, nr. 4, 2022, pp. 235-281.

ANDREESCU, Gabriel, *Doctrina internațională a tratării trecutului comunist. Culegere și comentarii*, C.H. Beck, București, 2016, pp. 347-353.

ANDREESCU, Gabriel, *Existența prin cultură. Represiune, colaboraționism și rezistență intelectuală sub regimul comunist*, Polirom, Iași, 2015.

ANDREESCU, Gabriel, „Legea 187/1999 și primul an de activitate a Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității”, în *Revista Română de Drepturile Omului* nr. 20, 2001, pp. 36-56.

ANTOHI, Sorin, „Din nou despre raporturile mele cu Securitatea”, *Timpul*, noiembrie 2007, pp. 12-13, <https://voxpublica.ro>.

ANTOHI, Sorin, „După patruzeci de ani. O evocare a presei studențești ieșene”, în *Observator cultural*, 1160, 31 mai 2023.

ANTOHI, Sorin, „Poliție politică sau Turnat-turnător turnat-turnat”, *Revista 22*, 15 septembrie 2006, <https://bit.ly/3vzFajJ>.

ANTONIU, Gabriela, „Ronca dezvaluie – «Agenti în comisia de la Cotroceni»”, 11 septembrie 2006 – <https://jurnalul.ro>.

BOCANCEA, Sorin (coord.), *De la presa studențească în comunism la presa postcomunistă*, Institutul European, Iași, 2014.

BOCANCEA, Sorin și Doru Tompea, *Două decenii de comunism în Iașul universitar*, Institutul European, Iași, 2015.

⁵⁹ Dar este necesar să fie prezervate principiile generale actuale ale funcționării CNSAS. Rolul acestei instituții în înțelegerea lumii comuniste este considerabil.

BOCANCEA, Sorin și Doru Tompea, *Două decenii de comunism în Iașul universitar. Presa studențească*, Institutul European, Iași, 2019.

CIVIC MEDIA, „Comisiile pentru cercetarea comunismului și Colegiul CNSAS, cu dosarele pe masa”, <https://www.civicmedia.ro>.

MURARU, Andrei, „Retorica dosarelor. Documente disparate și memorii individuale privind «Grupul de la Iași». O incursiune neexhaustivă în arhiva poliției politice”, în Anneli Ute Gabanyi, Alexandru Muraru, Andrei Muraru, Daniel Șandru (coord.), *Revoluția din 1989. Învinși și învingători*, Polirom, Iași, 2020.

PIȚU, Luca, *Documentele antume ale “Grupului din Iași”*, Opera Magna, Iași, mai multe ediții cu unele diferențe și adăugiri, 2010, ed. a treia 2012.

RONCEA, Victor, „A apărut! MÂNA MOSCOVEI – Documentele crimei din decembrie 1989”, *Active News*, <https://bit.ly/3IC6sZU>.

RONCEA, Victor, „Acum 6 ani a murit Generalul (r) Iulian Vlad, ultimul director al Departamentului Securității Statului”, *Active News*, <https://bit.ly/3VoyC1Y>.

***, „Fosta conducere CNSAS l-a acoperit pe Sorin Antohi petru ni”, *Amos News*, 13 septembrie 2006, www.amosnews.ro.

***, „Profesioniștii cu Filip Teodorescu, profesionist al contraspionajului”, 19 martie și 19 aprilie 2018, <https://www.youtube.com>.

Documente

Arhiva CNSAS, Dosar I 146674, Vol. 1 - Raport din 22.03.1977 privind modul cum a decurs contactarea candidatului la recrutare Pițu Luca.

Arhiva CNSAS, Dosar I 146674, Vol. 3, privind Pițu Luca, Nota din 12 ianuarie 1981.

Arhiva CNSAS, Dosar I 146674, Vol. 4, privind pe Petrescu Dan.

Arhiva CNSAS, I 2698, vol. 1.

Arhiva CNSAS, I 2698, vol. 3.

Cerere înregistrată la data de 22.07.2014 sub nr. 4785/2/2014 pe rolul Curții de Apel București Secția a -VIII - a Contencios Administrativ și Fiscal.

Decizia nr. 3384, Dosar nr. 4785/2/2014* din 9 iunie 2022.

Dosarul nr. 4785/2014, Completul 19 fond.

Dosarul nr. 4785/2014, Completul 19 fond.

Ordonanța de Urgență Guvernamentală nr. 16 din 22 februarie 2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 187/1999 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea securității ca poliție politică.

Sentința civilă nr. 3431/15.12.2014 a Curții de Apel București Secția a - VIII - a Contencios Administrativ și Fiscal.

Decizia civilă nr. 1134/05.03.2019 – Înalta Curte de Casație și Justiție.